УДК 811.222.1’06’116’366’373.611
К.М. Криконюк, аспірантка
Інститут сходознавства НАН України ім. А. Кримського, Київ

СПОЛУЧУВАНІСТЬ СЛОВОТВІРНИХ МОРФЕМ СУЧАСНОЇ ПЕРСЬКОЇ МОВИУ СВІТЛІ ЛІНГВОСТАТИСТИКИ

У статті розглянуто сучасні підходи до вивчення словотвору. На основі результатів, отриманих шляхом формально-морфологічного аналізу лексем перського тлумачного словника, сформульовано кілька морфологічних закономірностей перського словотвору.

Ключові слова: *формально-морфологічний підхід,словотвір, перська мова, залежність Есту-Зіпфа.*

Вивчення словотвору є необхідним кроком при відтворенні цілісного уявлення про структуру мови. "Складність словотвірної системи зумовлена її нерозривними зв'язками з іншими рівнями мови, рухливістю системи і неможливістю проведення чіткої грані між її потенцією та фактичною реалізацією, між словотвором та словозміною, (...) а також різноманітністю та комунікативною значимістю самих функцій словотвору" [6: 466].

Станом на сьогодні в сучасній лінгвістиці розрізняють три основні підходи до вивчення морфології та словотвору,а саме: генеративний, ономасіологічний та формальний. Виникнення теорії «породжувальних граматик» Н. Хомського тісно пов’язано з початком комп’ютерної епохи та з намаганнями зрозуміти, яким чином мова закодована у людській свідомості. Генеративний напрямок представлений широким спектром дедуктивних теорій – від радикальних лексикалістських, деякі з яких взагалі відкидають поняття «морфеми» чи дихотомію словотвір/словозміна (Р. Лібер, С. Лапойнт, А.М. ді Шулло та Е. Вільямз, А. Марантца, Д. Песецький, Р. Спроат, М. Аронов[15], [7: 343]), до поміркованіших, котрі намагаються пояснити морфологічні правила фонологічними (неконкатенативна модель «автосегментної фонології»Дж. МакКарті та А. Прінса (1986)), морфонологічними (теорія «лексичної фонології» П. Кіпарського (1982), М. Галле і Р. Моганана(1985), Г. Буйджі й Р.Б. Рубака (1987), Ш. Інкеласа (1993)) та синтаксачними («теорії управління та зв’язування» М. Бейкера (1988), концепція «наносинтаксису» М. Старке (2010) [17]) механізмами певної універсальної моделі мови.

Ономасіологічний підхідуперше запропонований М.Докулілою і детально розроблений у працях Є.С.Кубрякової [5], В.Н.Телії [8], П.Штекауера [16], Бауера [16] та інших дослідників. Ономасіологія розглядає словотвір у світлі теорії номінації і використовує для його інтерпретації поняття *ономасіологічного базису*, *ономасіологічної ознаки*, *зв'язки* та *ономасіологічної категорії*[3: 289]. Визначення морфеми як білатеральної мовної одиниці у межах ономасіології дає підстави до висновку про ієрархічний характер структури мовних рівнів − менші мовні одиниці утворюють блоки, з яких складаються вищі рівні одиниць. З огляду на це, ономасіологічний підхід розглядає словотвір серед основних(непроміжних) мовних рівнів. Основою ономасіологічного аналізу є *семантичні категорії*, що відображають комплексний мовленнєво-мисленнєвий процес людини як соціальної істоти.

Іншим підходом до вивчення словотвору та словозміни є формально-морфологічний. Формальна морфологія виникла у рамках структурної лінгвістики у 1960-их рр. Одним з її методів є формально-морфологічний аналіз, свого часу опрацьований І. Братчиковим, С.

© *К.М. Криконюк, 2014*

Фітіаловим і І. Цейтіним [2] для потреб машинного перекладу у площині словозміни. За запропонованою ними методикою формалізовані описи морфології словозміни різних мов здійснив у 1963-2003 рр. К.М. Тищенко [9],[10], [19], [20], [21]. Це формальні морфології дієслівних підсистем французької, італійської, португальської, іспанської, перської, фінської мов; опис акцентуаційних моделей іменного словотвору російської мови, а також системи словозмінних моделей частотної лексики української мови.

Одна з перших спроб дослідити словотвірну систему перської лексики засобами формальної морфології зроблена О.Бєдовим [1] під науковим керівництвом К.М.Тищенка у дипломній роботі «Морфологічна структура сучасної перської мови», пробним матеріалом для якої став реєстр невеликого за обсягом персько-японського словника Ш.Оказакі (бл. 6000 слів).

Основними методологічними засадами формально-морфологічного підходу є повнота, простота, однорідність і формалізація. Цей підхід виявився ефективнимпри створенні реальних описів словотвору або словозміни тієї чи іншої мови. Внаслідок проведених нами студій словотвору перської мови засобами формальної морфології було виявлено низку лінгвостатистичних закономірностей, що діють у цій галузі.

Дальший виклад дає уявлення про можливості й перспективи формальних досліджень перського словотвору. З метою класифікації даних, отриманих шляхом формалізованого морфологічного аналізу лексем тлумачного словника М. Каріба (29162 слова) [22], була укладена матриця продуктивних словотвірних моделейперської мови (рис. 1), представлених їхніми формулами (на підставі сполучуваності частотнотних фіналей). Матриця містить закономірність утворення іменників, початковою морфемою яких є ініціаль-префікс. Цю закономірність можна сформулювати так: ***в разі, коли ініціаллю словотвірної формули виступає префікс, а фіналлю – морфологічний клас, то медіаль утворює нульова морфема***(*напр., dar- + N(دربار، درخانه), dar- + V(دربند)*). ***Виняток з цього правила становить словотвірна формула N"=be+V+N*** – بستانکار.

Задавши у спадному порядку кількість різних фіналей, які можуть сполучатися з заданою ініціаллю, отримуємо оптимальний опис цієї множини {**a-Ø-C**} словотвірних моделей іменників перської мови (рис. 1). Досконала візуалізація матеріалу на цьому рисунку уможливлює виділення 7 структурних типів у межах множини {**a-Ø-C**} словотвірних моделей перської мови:

Тип 1.(-N, -W, -V, -Aj): ham- : ***هماهنگ، همچشم، همدم،همسر، همکار،همسال،همراه،همدست؛ همجوار؛ همجوش، هماورد، همزاد؛***

Тип 2.(-N, -W, -V): dar-: ***دربار، درخانه، دروا؛ دربند؛ درگذشت، درآمد، درخواست***

var-: ***ورتاج، ورسنگ؛ ورانداز،؛ ورشکست***

bar-: ***برچسب، برمال، بربارە، برنامه؛ برانداز، برگذار؛ برآورد، برخورد، برداشت، برگشت***

bāz- : ***بازدم، بازدار، بازرس؛ بازخواست، بازدید، بازیافت***

Тип 3. (-N, -W): bi-: ***بیسیم، بیهده، بی همال، بیسکه؛ بیداد***

foroo-: ***فرودست، فرومایه؛ فروداشت***

Тип 4. (-W, -V): vā- : ***وابند، واریز؛ واخواست، وانمود***

Тип 5. (-N, -Pron): doš- : دشنام، دشمن

Морфологічн клас	Finale → / Initiale ↓	-N	- W	- V	- Aj	- Pron

	ham-	**-Ø-** *(ham-sar)*	**-Ø-** *(ham-āvar*	**-Ø-** *(ham-joos*	**-Ø-** *(ham-javā*	
	dar-	**-Ø-** *(dar-bār)*	**-Ø-** *(dar-āmad*	**-Ø-** *(dar-band*		
	var-	**-Ø-** *(var-sang)*	**-Ø-** *(var-šekas*	**-Ø-** *(var-andāz*		
	bar-	**-Ø-** *(bar-nāme*	**-Ø-** *(bar-dāšt)*	**-Ø-** *(bar-andāz*		
N	**bāz-**	**-Ø-** *(bāz-dam)*	**-Ø-** *(bāz-did)*	**-Ø-** *(bāz-res)*		
	bi-	**-Ø-** *(bi-sim)*	**-Ø-** *(bi-dād)*			
	foroo-	**-Ø-** *(foroo-das*	**-Ø-** *(foroo-dāš*			
	vā-		**-Ø-** *(vā-khāst)*	**-Ø-** *(vā-riz)*		
	doš-	**-Ø-** *(doš-nām)*				**-Ø-** *(doš-man)*
	bād-	**-Ø-** *(bād-zahre*				
	be-	**-V-** *(be-setān-kār)*				
	andar-	**-Ø-** *(andar-gā*				
	khar-	**-Ø-** *(khar-goos*				
	deš-	**-Ø-** *(deš-pil)*				

farā-	**-Ø-** *(farā-bar)*					
pā-	**-Ø-** *(pā-zahr)*					
pād-	**-Ø-** *(pād-afrāh*					
na-		**-Ø-** *(na-bood)*				

*Рис.1.*Матриця множини {**a-Ø-C**} продуктивних моделей складних іменників; (ініціаль – афікс**а**, фіналь − клас слів **C**; медіалі практично відсутні:**Ø**;єдиний виняток {a-V-C})

Тип 6. (-N): bād-, be-,andar-, khar-, deš-, farā-, pā-, pād-: ***بادزهره؛ بستانکار؛ اندرگاه؛ خرسنگ، خرگاه، خرمن، خرموش، خرمهره، خروار؛ دشپیل؛ فرابر، فرادر، فراپایه؛ پازهر، پاسخ؛ پادافراه، پادزهر.***

Тип 7. (-W): na-: نبود

Морфоло-нийклас	**Фіналь / Ініціаль**	**- and**	**- gi**	**- ān**	**- i**	**-e**	**-ār**	**-bān**	**-eš**	**-ye**	**-gān**	**-gāh**
N	**bar-**	**-V-**	**-Aj-**	**-V-**	**-V-**	**-N-**						
	bi-					**-N-**	**-N-**	**-N-**				
	vā-				**-V-**				**-V-**	**-V-**		
	ham-				**-W-**	**-W-**						
	bāz-										**-N-**	**-W-**
	dar-					**-W-**						
	var-					**-V-**						
	khar-					**-N-**						
	ā-					**-V-**						
	ā-					**-Vɔ**						

Рис.2. Матриця множини {**a-C-a**} продуктивних моделей складних іменників (ініціаль і фіналь − афікси, медіаль – лексичний клас С)

Закритеріємініціалі – 6 типів/підмножин:
1.bar- (-e, -i, -and, -gi, -ān);2. bi- (-e, -ār, -bān);3. vā- (-i,-eš, -ye);
4. ham- (-e, -i);5. bāz- (-gān, -gāh);6. dar-, var-, khar-, ā-, a- (-e).
За критерієм фіналі – інші 6 типів/ підмножин:
1. -e (bar-, bi-, ham-, bāz-, dar-, var-, khar-, ā-, a-);2. -i (bar-, vā-, ham-);
3. -and, -gi, -ān (bar-);4. -ār, -bān(bi-);5. -eš, -ye (vā-);6. -gān, -gāh (bāz-);

М /к	Fin.→ Init.↓	-ande$_3$	-dān$_3$	-ār$_3$	-āk$_3$	-gar$_4$	-oo$_4$	-bān$_3$	-yeš$_3$	-āl$_3$	-āle$_3$	-vāre$_3$	-vand$_3$
N	Aj-						-Ø-$_{(5)}$	-Ø-$_{(1)}$	-Ø-$_{(1)}$	-Ø-$_{(1)}$	-Ø-$_{(1)}$	-Ø-$_{(1)}$	
	N-	-Ø-$_{(3)}$	-Ø-$_{(23)}$	-Ø-$_{(5)}$	-Ø-$_{(2)}$	-Ø-$_{(2}$	-Ø-$_{(9)}$	-Ø-$_{(31)}$	-Ø-$_{(2)}$	-Ø-$_{(2)}$	-Ø-$_{(4)}$	-Ø-$_{(8)}$	-Ø-$_{(6)}$
	V-	-Ø-$_{(20)}$		-Ø-$_{(2)}$	-Ø-$_{(4)}$	-Ø-$_{(1}$	-Ø-$_{(1)}$		-Ø-$_{(7)}$	-Ø-$_{(2)}$			
	W-			-Ø-$_{(12)}$	-Ø-$_{(1)}$	-Ø-$_{(1}$	-Ø-$_{(1)}$	-Ø-$_{(1)}$					
	Prep-											-Ø-$_{(1)}$	-Ø-$_{(1)}$
	Ad-												-Ø-$_{(1)}$

Рис.3. Матриця множини {**C-Ø-a**} продуктивних формул складних іменників (друга зона Бредфорда, ініціалі – морфологічні класи, фіналі – афікси)

За критерієм ініціалі – 6 типів/ підмножин (Aj-, N-, V-, W-, Prep-, Ad-).
За критерієм фіналі – 8 типів/підмножин:1. -ande3, -dān3; 2. -ār3, - āk3, -gar4;
3.-oo4; 4. -bān3; 5. -yeš3, -āl3; 6. - āle3; 7. -vāre3; 8. -vand3.

М	Fin.	-and	-gar$_4$	-āle$_3$	-dān$_3$
N	Init.				
	N-	-V-$_{(2}$	-i-$_{(3)}$	-ak-$_{(}$	
	V-				-ande-

Рис.3а. Матриця множини {**C-C/a-a**}продуктивних формул складних іменників (друга зона Бредфорда, ініціалі – морфологічні класи, фіналі – афікси)
По 2 типи/підмножини за критерієм ініціалі або фіналі.

Матриці продуктивних формул іменників на рис. 2, 3 виявили ще одну тенденцію у системі словотвору іменників перської мови. За концепцією морфологічної типології мов, перська мова є флективною. Як і в інших індоєвропейських мовах, її структура передбачає префіксальні частини, а якщо висловлюватися термінами формально-лінгвістичного підходу, − ініціалі-префікси,

які зумовлюють *різний* характер медіалей. ***У разі, якщо ініціаль словотвірної формули – префікс, а фіналь – суфікс, то медіаль утворює один з морфологічних класів. Якщо ж ініціаль належить до морфологічного класу, то медіаль може бути морфологічним класом, нульовою морфемою або суфіксом.*** (Наприклад: *N"=ā+**V**+e* (آفروزه،آفرازه),*N"=bāz+**W**+gāh* (بازداشتگاه), *N"=bar+**V**+ān* (برگردان), *N"=bar+**V**+and* (برآیند), *N"=bar+**V**+i* (بررسی) − у словотвірних формулах, де ініціалі – префікси, медіаль утворює морфологічний клас; *N"=V+**ande**+dān* (پایندان), *N"=N+**ān**+ak* (بارانک، شابانک), *N"=N+**ān**+ji* (گوانجی), *N"=N+**ak**+āle* (داسکاله), *N"= Nɔ+**gin**+e* (خاگینه), *N"=N+**i**+gar* (برزیگر، گلیگر), *N"=N+**ool**+e* (زنگوله), *N"=N+**vān**+e* (پروانه، دستوانه), *N"=V+**ān**+ak* (لرزانک), *N"=Aj+**N**+e* (زردچوبه، سردابه), *N"=Aj+**V**+i* (ساده نویسی، ضخیم دوزی), *N"=Pron+**N**+e* (هرکاره), *N"=Num+**N**+e* (چهارگامه), *N"=Num+**V**+e* (هزارتابه), *N"=N+**N**+ak* (آبدزدک، مارمولک), *N"=N+**N**+e* (بنساله), − у словотвірних формулах, ініціаль яких складає морфологічний клас, медіаль утворює як суфікс, так і морфологічний клас).

Застосування статистичних методів у лінгвістиці дає змогу робити точні висновки про досліджувані явища та взаємозв'язків між ними, що базуються на об'єктивних критеріях перевірки їх істиності [12: 182].

Закон Есту-Зіпфа – це емпірична закономірність розподілу слів за спадною частотою у будь-якій мові. Сьогодні описану цим американським лінгвістом закономірність називають «законом Зіпфа», хоча насправді він повторив і розширив спостереження Есту й Кондона, давши їм змістовну інтерпретацію. У книзі «Психобіологія мови», опублікованій у 1935 році, Зіпф довів, що частота слова обернено пропорційна до його рангу. Він запровадив до формули Есту-Кондона додаткову сталу **γ**, яку слід розраховувати для кожного досліджуваного тексту: $\mathbf{rf}^{\gamma} = \mathbf{const}$. Як усі моделі, особливо статистичні, закон Есту-Зіпфа є лише наближенням до дійсності і не може буквально відображати становище в першому-ліпшому тексті. Модифікації цієї формули краще відповідають емпіричним даним, проте ускладнені запровадженням до них додаткових змінних величин [11: 144].На графіку розподіл слів за спадною частотою виражає гіперболічна крива [там само: 22].

Упорядкування формул інвентарію (отриманих шляхом морфологічного аналізу словникового реєстру) за принципом продуктивності та кількістю морфем дало змогу виявити лінгвостатистичні закономірності Есту-Зіпфа, що діють у системі словотвору перської мови. Першу з них можна сформулювати**: *якщо впорядкувати словотвірні формули від найпродуктивнішої до гапаксів (вісь f), то залежність між рангом тієї чи іншої словотвірної моделі (вісь r) та кількістю слів, яку вона утворює, виражатиме гіперболічна крива Есту-Зіпфа.***

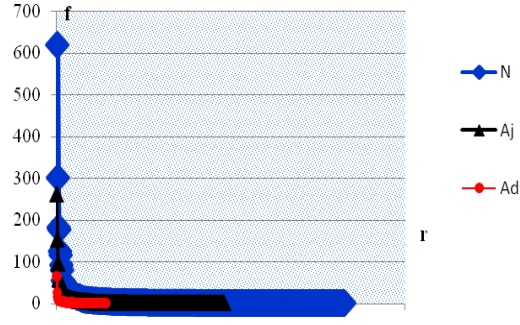

Рис. 4. Залежність Есту-Зіпфа 1.
Частотно-ранговий розподіл моделей словотвору складних іменників, прикметників і прислівників
(f – кількість слів, утворених за певною словотвірною формулою, ***r*** *- ранг формули)*

Зіпфів характер виявив і розподіл словотвірних формул за кількістю морфем в усіх морфологічних класах. Цю закономірність можна сформулюватитак: ***що менше морфем у словотвірній формулі, то більше таких формул.***

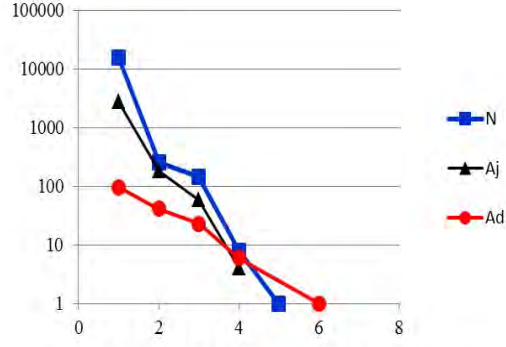

Рис.5. Залежність Есту-Зіпфа 2.
Розподіл словотвірних формул іменників, прикметників і прислівників за кількістю морфем

(логарифмічний масштаб за віссю Y)

Частотно-ранговий розподіл суфіксів іменників та прикметників за спадною валентністю знову ж таки виявив характер закономірності Есту-Зіпфа: ***що більше валентностей має суфікс, товищий його ранг.***

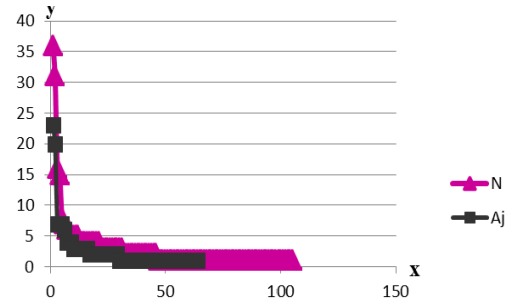

Рис. 6. Залежність Есту-Зіпфа (3).
Частотно-ранговий розподіл суфіксів іменників
та прикметників за спадною валентністю
(x – число валентностей суфікса, y – ранг суфікса)

Таким чином, здійснене дослідження показало ефективність формального методу для вивчення закономірностей та взаємозв'язків у словотворі будь-якої природньої мови. Впорядкування формул словотвірного інвентарію за допомогою матриць, а також на основі принципів їх продуктивності та кількості морфем у слові, дало змогу виявити низку лінгвістичних закономірностей, за якими відбувається організація морфологічних складових у лексемі на першому рівні словотвірної структури та словотвірних моделей на другому, більш узагальненому, рівні, представленому групами морфологічних класів словотвірного інвентарію. Тільки після дослідження формального каркасу мови дослідник отримує необхідну базу для аналізу сутності мови [14: 44]. На основі практичних результатів видається можливим подальший розгляд словотвірної будови сучасної перської мови у контексті універсальних лінгвістичних моделей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бєдов О. Морфологічна структура сучасної перської лексики (дипломна робота)/Олександр Бєдов. – Київ, 1997. – (Препринт).

2. Братчиков И.Л., Фитиалов С.Я., Цейтин Г.С. О структуре словаря и кодировке информации для машинного перевода. // В кн.:

3. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник, 3-тє видання/ Михайло Петрович Кочерган. – Київ.: ВЦ «Академія», 2008. – 464 с.

4. Криконюк К.Формально-лінгвістичний підхід до вивчення сучасного перського словотвору. Доповідь на Міжнародній науковій конференції пам'яті Я. Дашкевича. Тези наук. конф. – К., 2011.

5. Кубрякова Е. С. Части речи в ономасиологическом освещении / Е. С. Кубрякова – М. : Наука, 1978. – 188 с.

6. Лингвистический энциклопедический словарь// Под ред. В.Н. Ярцевой. – Москва: «Советская энциклопедия», 1990. – 685 с.

7. Плугнян В.А. Проблемы грамматического значения в современных морфологических теориях (обзор) //Журнал семиотика и информатика. Вып. 36. М.: ВИНИТИ, 1996. − С.324-385.

8. Телия В.Н. Типы языковых значений: Связанное значение слова в языке. АН СССР. Ин-т языкознания. – М.: Наука, 1981. − 269 с.

9. Тищенко К.М. Глагольная парадигма романских языков/Костянтин Миколайович Тищенко. – Київ, 1969. Дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук. – 123 с.

10. Тищенко К.М. Оптимальна морфологія перського дієслова // Вісник КДУ. Іноз. філологія. Вип. 25. – К.: КДУ. (0,3 д.а.).

11. Тищенко К.М. Основи мовознавства: Системний підручник/Костянтин Миколайович Тищенко. – Київ.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – 308 с.

12. Фрумкина Р.М. Роль статистических методов в современных лингвистических исследованиях//Математическая лингвистика. – М.: Изд-во «Наука», 1973. – С. 165-182.

13. Хомский Н. О понятии «правило грамматики». Новое в лингвистике IV. – М.: 1965. – С.34-65.

14. Шаумян С.К. Структурная лингвистика. – М.: Издательство «Наука», 1965. – 395 с.

15. Aronoff, M. (1976). *Word Formation in Generative Grammar (Linguistic Inquiry Monograph).* Massachussetts: The MIT Press, p.134.

16. Bauer, L. (1983). *English Word-Formation.* Cambridge: Cambridge University Press, p.315.

17. Starke, M. Nansynatax. *A short primer to a new approach to language.* Digital version. – (No date). – p 6. Available at: septentrio.uit.no/index.php/nordlyd/article/.../205

18. Štekauer, P. (1999). *Fundamental Principles of an Onomasiological Theory of Word-Formation in English.* Sborník praci Filozofické faculty Brnénské Univerzity studia minora facultatis philosophicae Universitatis Brunesis S 5, pp.75-98.

19. Tyschenko, K. *La morfologia formale del verbo italiano* // Lingua e letteratura italiana dentro e fuori la penisola. Atti del III Congresso degli Italianisti Europei. – Cracovia, 2003, pp.521-527.

20. Tyschenko, K., RudyjB.A. *Frequency Dictionary of Finnish Word Building* // Organization and Development of Digital Lexical Resources. MONDILEX Second Open Workshop. Kyiv, Ukraine, 2-4 February, 2009. Proceedings. Kyyiv: 2009, pp. 85-87.

21. Tyschenko, K. *Morphologie optimale de synthèse du verbe français* // Вісник КДУ. Ром.-герм. філол. №7. – Kyyiv: КДУ, pp.34-40.

22.قریب، محمد. واژه نامه نوین. چاپ اول. – تهران، 1346. – 1326 ص.

Стаття надійшла до редакції 15.08.14

К.Н. Криконюк, аспирантка
Институт востоковедения НАН Украины им. А. Крымского, Киев

СОЕДИНЯЕМОСТЬ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ МОРФЕМ СОВРЕМЕННОГО ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА В СВЕТЕ ЛІНГВОСТАТИСТИКИ

В статье рассмотрены современные теоретические подходы к изучению словообразования. На основе результатов, полученных в ходе формально-

морфологического анализа массива лексики персидского словаря, сформулированы несколько морфологических закономерностей персидского словообразования.

Ключевые слова: *формально-морфологический подход, словообразование, персидский язык, закономерность Есту-Зипфа.*

K.N. Krykonyuk, aspirant
Oriental studies institute of National academy of sciences of Ukraine, Kyiv

MORPHOLOGICAL RULES IN THE MODERN PERSIAN WORD FORMATION SYSTEM

The article deals with the main approaches to the study of word formation. A few morphological rules in the modern Persian word formation system are defined on the basis of the results received by applying the method of formalized morphological approach to the lexemes of the Persian dictionary.

Key words: *formalized morphological approach, word-formation, the Persian language, Estoup-Zipf's law.*

УДК 811.161.2'373,611
І. Кузьма, доцент
Львів. нац. ун-т імені Івана Франка, Львів

ФОРМУВАННЯ СЛОВОТВІРНОЇ НОРМИ І ДЕРИВАЦІЙНА ВАРІАНТНІСТЬ
(на матеріалі українських прикметників XI-XVIII ст.)

Стаття присвячена теоретичним питанням та історії словотвірної варіантності: запропоновано визначення терміна словотвірні варіанти; простежено історію формування словотвірних варіантних пар і їхніх моделей на різних етапах розвитку української мови (XI-XVIII ст.).

Ключові слова: *словотвірні (деривaційні) варіанти, варіантні афікси (суфікси).*

Похідні прикметники зафіксовані в українській мові найдавнішими писемними пам'ятками. Словотворення українських ад'єктивів регулюється деривaційною нормою відповідного часу. Закріплення тотожних або близьких словотвірних значень за різними словотвірними моделями – це, з одного боку, ознака неусталеності мовної норми певного періоду, а з іншого – свідчення її варіантності, паралельних можливостей деривaційної системи. Творення прикметників від різних частин мови може супроводжуватися варіюванням ад'єктивних афіксів (переважно суфіксів).

Варіювати можуть будь-які двобічні мовні знаки [1], але навіть у межах словотвірної підсистеми це явище неоднорідне. Адже неоднорідними в плані вираження та в плані змісту є і самі одиниці деривaційного рівня мови – афіксеми та дериватеми (словотвірні

© *І. Кузьма, 2014*